

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
Рівненський державний гуманітарний університет

УКРАЇНСЬКА КУЛЬТУРА:

***минуле, сучасне,
шляхи розвитку***

Збірник наукових праць

Випуск 18

У 2-х т. Том II

Наукові записки

Рівненського державного гуманітарного університету

*Засновано Рівненським державним гуманітарним університетом
у листопаді 2000 року*

Періодичність виходу 1-2 рази на рік

УДК 94(477)

Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку: Зб. наук. праць: наук. зап. Рівненського державного гуманітарного університету. У 2-х т. – Вип. 18. – Рівне: РДГУ, 2012. – Т. 2. – 284 с.

У збірнику вміщено статті науковців вищих навчальних закладів, присвячені розгляду історико-мистецької проблематики переважно західноукраїнських теренів. Певна частина матеріалу висвітлює різнобічні грані теоретико-методологічних проблем українського мистецтва. Окремий розділ складають повідомлення, огляди та рецензії.

Для науковців, студентів, аспірантів та усіх тих, хто цікавиться вітчизняною історико-мистецькою спадщиною.

Редакційна колегія:

Головний редактор: **Виткалов В.Г.** – кандидат педагогічних наук, професор, завідувач кафедри культурології Рівненського державного гуманітарного університету

- Баканурський А.Г.** – доктор мистецтвознавства, професор (Одеса)
Виткалов С.В. – кандидат мистецтвознавства, доцент (Рівне),
відповідальний секретар, заступник головного редактора
Горпенко В.Г. – доктор мистецтвознавства, професор (Київ)
Захарчук-Чугай Р.В. – доктор мистецтвознавства, професор (Київ)
Іваницький А.І. – доктор мистецтвознавства, професор (Київ)
Кияновська Л.О. – доктор мистецтвознавства, професор (Львів)
Овсійчук В.А. – доктор мистецтвознавства, професор (Київ)
Постоловський Р.М. – кандидат історичних наук, професор (Рівне)
Ричков П.А. – доктор архітектури, професор (Рівне)
Супрун-Яремко Н.О. – доктор мистецтвознавства, професор (Рівне)
Троян С.С. – доктор історичних наук, професор (Рівне)
Федорук О.К. – доктор мистецтвознавства, професор (Київ)
Стоколос Н.Г. – доктор історичних наук, професор (Рівне)
Жиліюк С.І. – доктор історичних наук, професор (Рівне)

*Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
КВ № 15560-4032 Р. Зареєстровано Міністерством юстиції України, наказ № 1489/5
від 18.08.2009 р.*

Упорядник тому: проф. **Виткалов В.Г.**

Рецензент: **Афанасьєв Ю.Л.** – доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри образотворчого мистецтва і дизайну Київського університету ім. Б.Грінченка

Друкується за рішенням вченої ради РДГУ (протокол № 3 від 26 жовтня 2012 р.)

Редакційна колегія не завжди поділяє точку зору авторів.

Збірник зареєстрований Президією ВАК України як фахове видання з проблем мистецтвознавства (постанова № 2409/2 від 9.02.2000 р.) та перереєстрований як фахове видання з культурології (постанова № 1-05/5 від 18.11.2009 р.) та мистецтвознавства (постанова № 1-05/4 від 14.10.2009 р.)

ISBN 978–966–8424–76–2

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2012

УДК 78.03:314.74.3

В.Г. Виткалов

МУЗИЧНА КУЛЬТУРА УКРАЇНЬСЬКОЇ ДІАСПОРИ КІНЦЯ ХІХ-ХХ СТОЛІТЬ КРІЗЬ ПРИЗМУ СУЧАСНОЇ МОНОГРАФІЧНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

[Рец. на моногр. Г.В. Карась «Музична культура української діаспори у світовому часопросторі ХХ століття». – Івано-Франківськ: Тіповіт, 2012. – 1164 с.]

Відновлення сучасного українського культурного простору спонукає до пізнання і вивчення не тільки материкової культури, але й її діаспорної гілки.

З часу проголошення державної незалежності України значно активізувалися наукові дослідження діаспори, що маніфестують зародження нового напрямку наукового пошуку гуманітарного профілю – *діаспорознавство*. Якщо історики, філософи, соціологи, політологи, літературознавці вже мають ґрунтовні напрацювання в цьому напрямі, то мистецтвознавство тільки робить перші кроки. У цьому контексті монографія Г.В. Карась «Музична культура української діаспори у світовому часопросторі ХХ століття», яка нещодавно вийшла друком, презентує новий напрям сучасної науки – *українське музичне діаспорознавство* (*Ucrainica musica diasporiana*).

У згаданій вище монографії на основі ґрунтовної та різноаспектної джерельної бази викладено результати багаторічного комплексного дослідження музичної культури української діаспори у світовому часопросторі ХХ століття, проаналізовано складний процес її становлення, розвитку та особливості функціонування в різних країнах світу. Дослідниця здійснила реконструкцію понад столітнього музичного життя українців за кордоном.

У книзі висвітлено маловідомі в Україні сторінки життя і творчості багатьох діячів української музичної культури діаспори. Унаслідок проведеної архівно-пошукової праці, яка свідчить про багатолітню комплексну архівно-пошукову діяльність у бібліотеках, архівах, музейних фондах України та за кордоном, автору вдалося віднайти унікальні рукописні та друковані джерела, що вводяться вперше до наукового обігу.

Цінним здобутком роботи є впорядкування великої кількості нотографії та дискографії, що свідчать як про багату спадщину діаспори, так і вміння дослідниці працювати з архівними джерелами, роботи влучні і вмотивовані висновки, та аналогії. Значний обсяг фактичного матеріалу та його систематизація дали можливість автору вивчити великий спектр проблем музичної культури української діаспори ХХ століття у широких географічних (країни Європи, США, Австралії та ін.) та часових (з кінця ХІХ ст. до сучасності) обшарах і дають право на висновок про те, що це перше фундаментальне, монографічне комплексне дослідження високого наукового рівня, що становить окрему сторінку у вивченні культурної творчості українців за межами своїх етнічних територій.

Монографія складається з 5 розділів, 23 параграфів, списку використаних джерел та літератури (4689 позицій), іменного і географічного покажчиків, переліку умовних скорочень.

Книгу вирізняє переконлива логіка вивчення історико-культурного процесу: прослідковуються передумови виникнення музичної культури української діаспори; характеризуються основні етапи її розвитку в контексті еміграційних хвиль; відзначається роль провідних митців у збереженні надбань вітчизняної музичної культури тощо.

Соціокультурні виміри культурно-мистецького життя української діаспори дослідниця подає крізь призму аналізу діяльності громадсько-політичних, просвітницько-культурологічних об'єднань та організацій, осередків музичної культури, виявлення їх ролі в налагодженні культурницького життя еміграції. Не оминає автор при цьому і суспільно-культурної та інтеграційної ролі церкви у збереженні духовно-моральних і національно-

культурних вартостей українського соціуму емігрантів засобами музичної культури.

Основна увага в аналізованій монографії зосереджена на розгляді виконавського мистецтва українців за кордоном (хорового, вокального, академічного інструментального, традиційного та аматорського вокального й інструментального музикування, музично-драматичного мистецтва тощо), творчості композиторів різних стилів і напрямів, а також проблем музичної освіти і музикознавства загалом, що дає можливість достатньо повно репрезентувати культурний потенціал і творчі можливості українців за межами своїх етнічних територій.

Привертає увагу й заключний розділ монографії, присвячений музичній культурі української західної діаспори ХХ століття, поданий крізь призму проблематики «діалогу культур». У цьому розділі розглядаються взаємовпливи музичних культур української діаспори та автохтонного населення багатьох країн світу, аналізується значний внесок українців у світову музичну культурну практику.

У другому підрозділі цього розділу акцентовано увагу на кризових ситуаціях та перспективах культурного діалогу біному «Україна – діаспора», що відбувається у сучасному світі, відзначено особливості розгортання цього діалогу впродовж ХХ століття, виокремлено здобутки та проблеми сучасного стану цих культурних взаємин.

Наукову новизну монографії визначає вперше запропонована в українському мистецтвознавстві спроба комплексного аналізу та оцінки музичної культури західної діаспори ХХ століття, осмисленої як цілісне явище.

Практична цінність наукової розвідки полягає в поглибленні та розширенні наявних в українській науці знань про специфіку функціонування національної культури за межами України; введенні до наукового обігу та культурологічної практики невідомих або маловідомих в Україні артефактів, персоналій тощо; можливостях використання її в навчально-виховному процесі, зокрема в лекційних курсах з історії української музики, вокально-хорового та інструментального виконавства, історіографії української культури чи української культури загалом.

Видання розраховане на науковців, студентів, а також усіх, хто цікавиться історією української музичної культури за кордоном і є помітним внеском у розробку національної культурно-мистецької проблематики.

Резюме

Аналізується монографічна розвідка Г.В. Карась, присвячена проблемам функціонування музичної культури діаспори в широкому часовому просторі ХІХ-ХХ століття.

Ключові слова: українська діаспора, творчість, музична культура, еміграція, мистецтво.

Summary

Vitkalov V. Musical culture of the Ukrainian Diaspora of end of XIX-XX of centuries through the prism of modern monographic literature: [Review on monograph of G.Karas' the «Musical culture of the Ukrainian Diaspora in world of XX of century». It is Ivano-Frankivsk, 2012. – 1164 c.]

Musical culture of the Ukrainian Diaspora of end of XIX-XX of centuries through the prism of modern monographic literature.

Key words: the Ukrainian Diaspora, work, musical culture, emigration, art.

Аннотация

Анализируется монографическое исследование А.В. Карась, посвященное раскрытию проблем функционирования музыкальной культуры украинской диаспоры в конце в широком временном поле ХІХ-ХХ столетий.

Ключевые слова: украинская диаспора, творчество, музыкальная культура, эмиграция, искусство.

ЗМІСТ

Розділ I. ДИНАМІКА КУЛЬТУРИ.

КУЛЬТУРНА ПАМ'ЯТЬ. КУЛЬТУРА ТА ТРАДИЦІЇ

Ю.С. Сабадаш. Інтерпретація ідей гуманізму у вітчизняній науковій думці	3
А.А. Гоцалюк. Неоміфологізм і традиція: історіографічний досвід	8
В.О. Радзівеський. Культуротворча християнська субкультура як підґрунтя культури Київської Русі	12
О.М. Бляшук. Особливості виникнення та розвитку літописання і книгописання в Київській Русі	18
К.М. Гамалія. Монастирські сади Європи часів середньовіччя	22
О.В. Курочкін. З ранньої історії європейських балів-маскарадів	26
Т.Школьна. Роль цехових музикантів у формуванні музичного побуту українських міст XVI-XIX ст.	31
О.С. Хлестун. Український різдвяний вертеп як універсальна мистецька форма	37
Т.В. Смирнова. Проблеми вивчення культурної спадщини Волині кінця XVIII – початку XIX століть у спеціальній літературі	41
В.А. Русавська. Ярмаркова гостинність України XIX століття	45
Л.Г. Дабло. Харківський період творчості Д.Овсянико-Куликовського	50
С.Ю. Сабадаш. Харківська наукова психологічна школа 1930-х років та її внесок у розвиток української культурологічної думки	54
Р.І. Безугла. Зародження гламурного стилю. Гламур як візитка Голівуду (1920-1940 роки)	58
І.І. Панура. Вплив громадських та просвітницьких товариств на культурно-мистецьке життя Дрогобиччини першої половини XX століття	64
Н.І. Чернишевич. Масове театралізоване культурно-спортивне свято в Галичині (кінець XIX – початок XX ст.)	69
О.О. Матола. Діяльність аматорських театральних осередків у культурі України XIX ст.	73
І.В. Петрова. Раціоналістична парадигма дозвілля у працях Ж.-Ж. Руссо	77
О.П. Щокіна. Пошуки абсолютного – філософське «запитування» О.Богомазова, ідеалізм В.Кандинського, «вчущання» М.Гершенфельда	82
Т.В. Поляшенко. Історико-правові засади культури родинних відносин в Україні	87
О.М. Полтавець. Українське шкільництво в контексті збереження етнокультурної ідентичності діаспори в США	91
Т.Г. Добіна. Публічне слово видатного майстра композиції – Бориса Лятошинського	95

Розділ II. ПРОБЛЕМИ І СУПЕРЕЧНОСТІ СУЧАСНОГО КУЛЬТУРНОГО ПРОЦЕСУ

О.В. Кравченко. Стратегічний вимір культурної політики України в контексті сучасного дискурсу нації	100
О.С. Гулая. Етнічна самосвідомість як чинник забезпечення культурної самобутності греків в Україні (на прикладі грецьких спільнот м. Харкова та м. Маріуполя)	105
Л.П. Ігнатова. Творчість Астора П'яцоллі як репрезентація музичної повсякденності	110
О.Ю. Коржов. Стан наукової розробки проблеми феномену альтерглобалізму як ідеології руху антиглобалізму	115
Т.М. Князєва. Роль етнонаціональних процесів у функціонуванні народної художньої культури та мистецтва	120
С.С. Соланський. Проблема взаємодії елітарного і масового мистецтва в сучасному культурному континуумі	125
С.О. Ігнатов. Культура гармонійної життєдіяльності як умова формування здорового способу життя	129

<i>С.В. Виткалов.</i> Сучасна регіональна культурна практика крізь призму художньої фотографії	134
<i>О. Драгомирецька.</i> Обробки пісень літературного походження Анатолієм Авдієвським: специфіка трансформації образного змісту	138
<i>В.М. Лазука.</i> Регіональні дослідження волинського фольклору в роки державної незалежності України	142
<i>М.В. Левенець.</i> Культурологічні дисципліни у сучасному ВНЗ: стан і проблеми	147
<i>А.А. Мірошніченко.</i> Музична освіта України: категоріальний апарат дослідження	150
<i>С.Царук.</i> Вокальна школа українського професора Олександра Мишуги	153
<i>Л.М. Білозуб.</i> Сучасні композиторські школи в Україні	160
<i>Ю.П. Дрابعук.</i> Тенденції розвитку сучасної популярної пісні в Україні	164
<i>М.В. Богданова.</i> Основні аспекти дослідження конкурсної бальної хореографії	169
<i>Н.Г. Андросук.</i> Інформаційно-семіотична парадигма моди	173
<i>О.О. Білецька.</i> Переклад у контексті взаємодії культури	177

Розділ III. КУЛЬТУРА ТА СУСПІЛЬСТВО. КУЛЬТУРА ПРОФЕСІЙНИХ СФЕР ДІЯЛЬНОСТІ

<i>М.Г. Складановська.</i> Синергетичний підхід до проблем екологічної інкультурації	181
<i>Г.А. Толок.</i> Сервісна діяльність як елемент культури в ресторанних практиках	184
<i>Л.М. Устименко.</i> Історико-культурні аспекти розвитку етнографічного туризму в Україні	188
<i>О.О. Лавренюк.</i> Знаковість українського народного одягу	193
<i>Р.В. Дьяченко.</i> Культура використання національних стилів в інтер'єрі ресторанних закладів ...	198
<i>О.Є. Зараховський.</i> Українські об'єкти культурної спадщини в контексті розвитку туристичних регіонів (на прикладі Черкаської області)	204
<i>О.С. Ляховська.</i> Культура сервісу в українському круїзному туризмі радянського періоду	209
<i>М.І. Шевченко.</i> Динаміка розвитку традиційної побутової культури під впливом технологічних і соціальних чинників	214
<i>І.О. Комарніцький.</i> Гостинність як культурне явище: історіографічний огляд	219
<i>Л.О. Карпова, О.П. Магеря.</i> Сімейно-побутова обрядовість українців у контексті православної традиції	223
<i>А.О. Медведєва.</i> Маска у засобах виразності актора сцени та артиста естради: художньо-творчий аспект	228
<i>Г.А. Фененкова.</i> Реалізація філософської парадигми деконструктивізму в архітектурі	232
<i>Л.О. Чухрай.</i> Житлове домобудівництво періоду енеоліту-пізньої бронзи як об'єкт для відтворення у скансенах	237
<i>М.Є. Канєвський.</i> Природні фактори та їх особливості у створенні мистецьких ландшафтних об'єктів	240
<i>О.В. Цапук.</i> Ціннісні та художньо-образні аспекти сприйняття реклами	244
<i>Ю.О. Ювковецька.</i> Соціальна реклама в контексті культурних практик	248
<i>І.В. Лісова.</i> «Приватна книжкова колекція»: теоретичні підходи до визначення поняття	253
<i>О.А. Сіра.</i> Історична ретроспекція бібліотеки як закладу культури в Україні	258
<i>К.І. Станіславська.</i> Специфіка постмодерністської видовищності	263
<i>Я.В. Бабич.</i> Культурно-дозвіллева діяльність молодіжних центрів України як феномен	267

Розділ IV. ПОВІДОМЛЕННЯ, ІНФОРМАЦІЯ, РЕЦЕНЗІЇ

<i>Ю.М. Нікольченко.</i> Нові виміри вивчення регіональної художньої практики в Україні	272
<i>В.Г. Виткалов.</i> Музична культура української діаспори кінця XIX-XX століть крізь призму сучасної монографічної літератури	276
<i>Відомості про авторів</i>	279

TABLE OF CONTENTS

Division of I. DYNAMICS OF CULTURE. CULTURAL MEMORY. CULTURE AND TRADITIONS

<i>U.Sabadash.</i> Interpretation of ideas of humanism is in home to scientific thought	3
<i>A.Gosaluk.</i> Neomythologism and tradition: historiographical experience	8
<i>V.Radzievskiy.</i> Culturology Christian subculture as soil of culture of Kyiv Rus	12
<i>O.Blyashuk.</i> Features of origin and development of knigopisaniya in Kyiv to Rus	18
<i>K.Gamaliya.</i> Monasteries gardens of Europe are at times of middle ages	22
<i>O.Kurochkin.</i> From early history of the European From early history of the European points-masquerades	26
<i>T.Shkolna.</i> The role of workshop musicians is analyzed in forming of musical way of life of the Ukrainian cities of XVI-XIX of centuries	31
<i>O.Xlustun.</i> Ukrainian Christmas den as universal artistic form	37
<i>T.Smirnova.</i> Problem of study of cultural heritage of Volyn of end of XVIII – beginning of XIX of centuries in the special literature	41
<i>V.Rusavs'ka.</i> Hospitality trade fair in Ukraine XIX century	45
<i>L.Dablo.</i> Kharkiv period of work D.Ovsyanik-Kylikovsy	50
<i>S.Sabadash.</i> Kharkiv scientific psychological school of 1930th and her contribution are to development of the Ukrainian culturological idea	54
<i>R.Bezugla.</i> Origin of glamour style. Glamour as visiting-card of Hollywood (1920-1940)	58
<i>I.Papura.</i> Influence of public and elucidative societies is on cultural and art life of Drohobych of the first half of XX of century	64
<i>N.Chernusevich.</i> The mass theatricalizes in a civilized manner-sporting holiday in Galichina (an end of XIX is beginning of XX of century)	69
<i>O.Matola.</i> The activity of the amateur theater centers in the culture of the Ukrainian in the XIXth century	73
<i>I.Petrova.</i> A paradigm of rationalism of leisure is in labours of G.-G. Rousseau	77
<i>O.Shchokina.</i> The search for the absolute – the philosophical «questioning» A.Bogomazov, idealism V.Kandinsky, «empathy» M.Hershenfelda	82
<i>T.Polyachenko.</i> The historical-legal bases of the culture of the family relations in the Ukraine	87
<i>O.Poltavec.</i> Ukrainian schooling in the context of maintenance of ethnically-cultural identity of Diaspora in the USA	91
<i>T.Dobina.</i> Public word of prominent master of composition Boris Lyatoshunskiy	95

Division of II. PROBLEMS AND CONTRADICTIONS OF THE MODERN CULTURAL PROCESS

<i>O.Kravchenko.</i> Strategic measuring of cultural policy of Ukraine is in context of modern diskurs of nation	100
<i>O.Gulaya.</i> Ethnic consciousness as factor of providing of cultural originality of Greeks is in Ukraine (on example of Greek associations of Kharkov and Mariupol)	105
<i>L.Ignatova.</i> Work of Astor Piazzolla as recreation of musical daily occurrence	110
<i>O.Korgov.</i> State of of scientific development of problem of the phenomenon alterglobalizm as ideologies of rush	115
<i>T.Knyazeva.</i> A role of ethnic national processes is in functioning of folk artistic culture and art	120
<i>S.Solanskiy.</i> The problem of interaction of elite and mass art in modern cultural continuum	125
<i>S.Ignatov.</i> Culture of harmonious vital functions as condition of forming of healthy way of life	129
<i>S.Vytkalov.</i> The modern Rivne area is through the prism of artistic photo (before the exit of album a photo)	134
<i>O.Dragomiretska.</i> Treatments of songs of literary origin by Anatolii Avdievski: specific of transformation of vivid maintenance	138

<i>V.Lazuka.</i> Regional research volynian folklore in the independence	142
<i>M.Levenets.</i> Peculiarities of studying of cultural disciplines in the university	147
<i>A.Mirosnicenko.</i> The music education of the Ukraine: the categories of the research	150
<i>S.Tsaruk.</i> Vocal school of the Ukrainian professor Olexander Myshuga	153
<i>L.Bilozub.</i> The modern composers school in the Ukraine	160
<i>U.Drabchuk.</i> Progress of modern popular song trends are in Ukraine	164
<i>M.Bogdanova.</i> The main aspects of the study of the contest ballroom dance	169
<i>N.Androshuk.</i> Semi-otic paradigm of fashion	173
<i>O.Bileska.</i> Translation is in context of co-operation of cultures	177

Division of III. CULTURE AND SOCIETY.

CULTURE OF PROFESSIONAL SPHERES OF ACTIVITY

<i>M.Skladanovska.</i> The synergistically going is near the problems of ecological enculturation	181
<i>G.Toloc.</i> Service activity how the element of culture is in restaurant practices	184
<i>L.Ustymenko.</i> Stages of development of ethnographical tourism in Ukraine	188
<i>O.Lavrenuk.</i> Sign of Ukrainian folk clothes	193
<i>R.Diachenko.</i> Culture of the use of national styles in interior of restaurant establishments	198
<i>O.Zaraxovskiy.</i> Ukrainian objects of cultural heritage in the context of the development of tourist regions (in the example of Cherkassy region)	204
<i>O.Lyahovska.</i> A culture of service is in Ukrainian cruise tourism of soviet period	209
<i>M.Shevchenko.</i> A dynamics of development of traditional domestic culture is under act of technological and social factors	214
<i>I.Komarnickiy.</i> The Hospitality as a Cultural Phenomenon: the Historiographical Review	219
<i>L.Karpova, O.Magera.</i> The family domestic rituals of the Ukrainians in the context to the orthodox tradition	223
<i>A.Medvedeva.</i> A mask is in facilities of expressiveness of actor of the stage but artist of the stage: artistically-creative aspect	228
<i>G.Fenenkova.</i> Realization of philosophical paradigm of deconstructivism is in architecture	232
<i>L.Chuxray.</i> Housing house-building of period of Eneolithic of Bronze as object is for recreation in scansions	237
<i>M.Kanevskiy.</i> Natural factors and their features which are used in creation of artistic landscape objects	240
<i>O.Tsapuk.</i> Valued and artistically-vivid aspects of advertising perception by young people	244
<i>Y.Yuvkovetska.</i> Social advertising in the cultural practices context	248
<i>I.Lisova.</i> «Private book collection»: theoretical going near determination of concept	253
<i>O.Sira.</i> Historical retrospective view of library as to establishment of culture in Ukraine	258
<i>K.Stanislavska.</i> Specificity of postmodern entertainment	263
<i>Y.Babich.</i> In a civilized manner is activity of youth centers of Ukraine as phenomenon	267

Division of IV. REPORTS, INFORMATION, REVIEWS

<i>Y.Nikolchenko.</i> Review of the monograph: S.V. Vitkalov. Rivne area: cultural and art potential in the paradigms of contemporaneitu / S.V. Vitkalov. – Rivne: PP DM, 2012. – 416 pages: pict.	272
<i>V.Vitkalov.</i> Musical culture of the Ukrainian Diaspora of end of XIX-XX of centuries through the prism of modern monographic literature: [Review on monograph of G.Karas’ the «Musical culture of the Ukrainian Diaspora in world of XX of century». It is Ivano-Frankivsk, 2012. – 1164 c.]	276